

HUDBA BUDOUCNOSTI, NEBO PROPADÁK? LIMITY ČESKÝCH I SVĚTOVÝCH MÉDIÍ

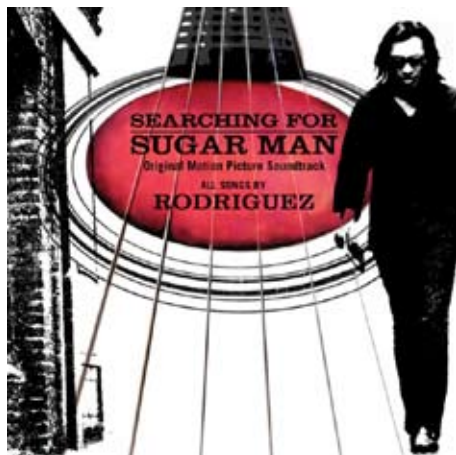
Petr Dorůžka

I když v éře internetu jsou informace snadno dostupné, ne všichni jich dokážou využít. Řada unikátních uměleckých jevů zůstává nejširšímu publiku i dnes skryta podobně jako v minulosti. Podívejme se podrobněji na tři takové fenomény, které se nacházejí v různém stadiu utajení: film *Searching for Sugarman*, hnutí Vanguarda Paulistana a album *Music from Saharan Cellphones*.

1. Pátrání po Sugarmanovi

Jaká je vlastně míra informovanosti českého publika ve srovnání se zahraničním? V éře internetu je častým úkazem, že většinová populace se dobrovolně izoluje tím, že se drží jazykově vymezených vyhledávačů a mainstreamových medií – a čerpá tedy z bulvárem filtrovaných, špatně přeložených a neověřených zpráv, které nabízejí lokální internetové servery. Jak v tomto kontextu ob stojí česká odborná veřejnost? Dozví se z českých hudebních médií člověk něco nového, anebo je efektivnější přepnout na média mezinárodní?

Jako ne příliš povzbuzivý příklad uvedu osobní zkušenost z posledního setkání bývalého teamu časopisu *Rock & Pop*, které už řadu let probíhá vždy v poledne na poslední prosincový den. V neustále proměňující se sestavě dřívějších přispěvatelů či přispěvatelkyň a jejich přátel a přítelkyň jsme probírali, co nás v hudbě právě baví, a když padlo jméno donedávna zcela neznámého umělce, o němž v té době psala mezinárodní hudební media, jediným, kdo je znal, nebyl žádný z přítomných profesionálů, ale britský přítel jedné z dívek. Jeho napojení na anglická media bylo tedy výhodou, na kterou český team neměl. Kdyby naše schůzka proběhla nikoli na Silvestra 2012, ale o pár měsíců později, situace by se jistě změnila. Tématem našeho hovoru byl totiž Sixto Rodriguez, písničkář z Detroitu a současník Boba Dylana, jehož comeback po čtyřicetileté pauze zachycuje film *Pátrání po Sugarmanovi* (*Searching for Sugarman*, 2012, režie Malik Bendjelloul). V mezinárodním tisku to bylo v posledních letech téma velmi časté. Film v lednu 2012 zahajoval Sundance Festival

*Film Pátrání po
Sugarmanovi (plakát).*

kde dostal dvě ceny,¹ česká média jej ale vzala na vědomí až v únoru 2013, kdy získal Oscara, tj. Academy Award a na základě toho byl uveden do českých kin.

Hrdina dokumentu, Sixto Rodriguez, šesté dítě mexických přistěhovalců do Detroitu, vystupoval koncem 60. let 20. století v místních klubech, natočil dvě neúspěšná alba, nestal se hvězdou a zmizel beze stopy. Pirátské kopie s jeho hudbou se ale dostaly do Jihoafrické republiky, jeho píseň *Establishment Blues* se stala protirasistickým protestsongem, zatímco jiná, *Sugar Man*, byla zakázána kvůli spojitostem s kokainem. Díky kultovní popularitě pronikla Rodriguezova alba v JAR do oficiální distribuce, prodej překročil půl milionu kusů – aniž by o tom zpěvák sám věděl. Když se objevily zprávy, že spáchal sebevraždu, dva Jihoafričané začali pátrat po okolnostech. Nakonec objevili Rodrigueze živého v chudé části Detroitu, kde pracoval v demoliční četi. O své popularitě v JAR by nic netušil, kdyby jeho dcera neobjevila na internetu jeho neoficiální stránku. Když pak v JAR přistál, na letišti ho čekala limuzína, následovalo šest vyprodaných koncertů v pětitisícové hale, což zachytil trefně nazvaný filmový dokument *Dead Men Don't Tour: Rodriguez in South Africa 1998*.

1. „Searching for Sugar Man.“ *Wikipedia. The Free Encyclopedia* [online] [cit. 30. 7. 2013]. Dostupné z: <http://en.wikipedia.org/wiki/Searching_for_Sugar_Man>.

Oscarem oceněný film *Searching for Sugar Man*, který dokumentuje Rodriguezův příběh už od jeho začátků v Detroitu, není jen atypickým příběhem zapomenutého umělce, ale také oslavou vítězství hudební vášně nad kalkulem, tvůrčí síly nad bariérami hudebního průmyslu. Ve své podstatě je o vzpouře, která byla vždy rock and rollovou esencí. Ta je přímým opakem dnešního, poněkud muzeálního image rockové éry, podporovaného revival bandy, rutinními cover verzemi a vyčerpáním recyklováním kdysi úspěšných témat. Dokument je potvrzením faktu, že i když umělec v komerčním soukolí showbusinessu propadne, stále existují síly, které dokážou tento osud zvrátit. A zároveň je oslavou pozitivní stránky globalizace: Rodriguez neuspěl ve Spojených státech amerických, ale stal se hvězdou v Jihoafrické republice či Austrálii, kde též koncertoval a dokonce natáčel živá alba.

2. Alternativa z Brazílie

Další příklad osobnosti, která zasáhla do hudebních dějin, ale veřejnost ji objevuje opožděně, pochází z Brazílie. Nezávislá scéna totiž nebyla jen anglosaskou záležitostí, obdobné koncepty, které se promítaly nejen do hudby samotné, ale i do její prezentace a distribuce, vznikaly také v Madridu (Fairley 2010) anebo v brazilském São Paulu, nejlidnatějším městě jižní polokoule, které leží 400 km západně od Ria de Janeira. Průkopníkem hnutí zvaného **Vanguarda Paulistana**,² tedy Předvoj či Avantgarda São Paula, byl černošský zpěvák a skladatel **Itamar Assumpção** (1949–2003).³ Za svého života se bohužel náležitě ocenění nedočkal, a jeho odkaz znovuobjevuje až současná brazilská hudební generace.

Před patnácti lety natočil album *Pretobrás* (1998), které mělo být původně prvním dílem trilogie, ale tuncy nedokončil, zemřel po dlouhém boji s rakovinou. V repertoáru měl dlouhé koncertní improvizace, stejně jako kouzelné miniatury. Dnes najdeme na YouTube řadu záznamů,⁴ z nichž je jasné, jak intenzivní byly jeho koncerty v posledních letech

2. Srov. „Teatro Lira Paulistana.“ *Wikipédia, a enciclopédia livre* [online] [cit. 30. 7. 2013]. Dostupné z: <http://pt.wikipedia.org/wiki/Teatro_Lira_Paulistana>.

3. „Itamar Assumpção.“ *Wikipédia, a enciclopédia livre* [online] [cit. 30. 7. 2013]. Dostupné z: <http://pt.wikipedia.org/wiki/Itamar_Assump%C3%A7%C3%A3o>.

*Preto Brás II (Selo Sesc, 2010).
Posmrtně vydané album
Itamara Assumpção.*

života. Vedle samostatných alb natočil i společný projekt se světově proslulým brazilským hráčem na *berimbau* (perkusivní, luku podobný nástroj afrického původu),⁵ **Nana Vasconcelosem**. Zůstala po něm řada nedokončených nahrávek, které posloužily jako podklad k posmrtně vydanému albu *Preto Brás II* (2010), na němž se podílely jeho dcery, které dnes působí jako skladatelky a zpěvačky (Gardnier 2011).

David McLoughlin, původem z Irska, který kdysi Assumpçãovi vydal album a dnes se specializuje na vývoz brazilské hudby do světa, v osobním rozhovoru s autorem toho příspěvku vysvětluje: „Itamar Assumpção je v Brazílii znám především mezi hudebníky, a přesto že svět ho zatím neobjevil, myslím, že to je jeden z géníů brazilské hudby. Dokonce lze najít paralelu mezi ním a **Tomem Zé**, jemuž vydal album **David Byrne**. V posledních letech ho v São Paulu objevuje nová generace umělců, hlásící se k jeho odkazu. Stala se z něj postava, kterou mladí rádi citují.“⁶

4. Příklad č. 1 – Itamar Assumpção e Isca de Polícia – 1983 – parte 1. Dostupné z: <<http://youtu.be/bD0TnEoM4IQ>>; příklad č. 2 – Itamar Assumpção e Isca de Polícia – 1983 – Parte 5 (final). Dostupné z: <<http://youtu.be/yTGUkfFE2z0>>.

5. Srov. „Berimbau.“ *Wikipedia. The Free Encyclopedia* [online] [cit. 30. 7. 2013]. Dostupné z: <<http://en.wikipedia.org/wiki/Berimbau>>.

6. Rozhovor s Davidem McLoughlinem, Marseille, březen 2013.

*Album Music from
Saharan Cellphones.
(Sahelsounds, 2011).*

3. Hudba ze saharských mobilních telefonů

Třetí a poslední příklad hudebního počínu, který je v době vzniku natolik okrajový, že o něm nepíše ani česká, ani světová hudební média, ale v budoucnu možná vstoupí do encyklopedií, pochází ze Sahary. Do svého příspěvku jsem jej zařadil, aby ilustroval úžasnou rozmanitost současné světové hudební scény. Jedná se skutečně o tak atypický projekt, že vyžaduje „překlad“ do laické perspektivy. Představte si, že chcete zmapovat hudbu nějakých hodně odlehlých míst. Zajímá vás lokální hudba, nikoli však terénní nahrávky, ale to, co místní lidé poslouchají. Tedy lokální skupiny se současnými nástroji, které právě natáčejí první demonahrávky, ale ještě je neumístily na MySpace či YouTube. Přesně to je obsahem kompilace, kterou vydal Christopher Kirkley z Oregonu. Jmenuje se *Music from Saharan Cellphones* – Hudba ze saharských mobilních telefonů (Sahelsounds, 2011). Paměťové karty mobilů totiž na Saahře suplují funkci harddisků či MP3 přehrávačů – a pro badatele jsou unikátní sondou do místní hudební tvorby, která představuje to nejsyrovější křídlo fenoménu, označovaného jako DIY, do-it-yourself. Album vyšlo v roce 2011 (zahrnuje ale materiál z let 2009 a 2010) a v současné době se chystá druhý díl; některé ze skupin, zařazených na nosiči, se už mezitím na MySpace objevily.

Závěr si jistě každý vytvoří sám: internet a webové vyhledávače práci usnadňují, ale rozhodně ji nenahrazují. Vybrat ty podstatné informace a správně je využít je věcí instinktu každého z nás. Jako příklad hodný následování může sloužit jak režisér dokumentu *Pátrání po Sugarmanovi*, který získal Oscara, tak i osamělý průkopník saharské hudby Christopher Kirkley, který na mezinárodní uznání teprve čeká.

Prameny a literatura:

- „Searching for Sugar Man.“ *Wikipedia. The Free Encyclopedia* [online] [cit. 30.7.2013]. Dostupné z: <http://en.wikipedia.org/wiki/Searching_for_Sugar_Man>.
- FAIRLEY, Jan 2010; „Mario Pacheco obituary.“ *The Guardian* [online] Sunday 5 December 2010 [cit. 30.7.2013]. Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/world/2010/dec/05/mario-pacheco-obituary>>.
- „Teatro Lira Paulistana.“ *Wikipédia, a enciclopédia livre* [online] [cit. 30.7.2013]. Dostupné z: <http://pt.wikipedia.org/wiki/Teatro_Lira_Paulistana>.
- SAHELSOUNDS, Chris [nedat.]: „Music from Saharan Cellphones.“ *Sahelsounds* [online] [cit. 30.7.2013]. Dostupné z: <<http://sahelsounds.bandcamp.com/album/music-from-saharan-cellphones>>.
- GARDNIER, Ruy 2011 : „Itamar Assumpção – Pretobrás II – Maldito Virgula + Pretobrás III – Devia Ser Proibido (2010; Sesc, Brasil)“ *Camarilha dos Quatro* [online] [cit. 30.7.2013]. Dostupné z: <<http://camarilhadosquatro.wordpress.com/2011/01/26/itamar-assumpcao-pretobras-ii-maldito-virgula-pretobras-iii-devia-ser-proibido-2010-sesc-brasil/>> i z <<http://wp.me/pbSpp-1aJ>>.

Music of the Future, or a Failure? The Limits of Czech and World Media

In spite of the fact that information is easy to access in the period of the Internet, only a minority of users use the Internet fully. The majority of users are deliberately isolated, because they work with language limited search engines and mainstream media. This can be seen in an example of a recent documentary film *Searching for Sugarman*, which captures the life story of a Detroit singer, Sixto Rodriguez. World media focused on the film immediately after its release; the Czech public, on the other hand, noticed its existence with a six-month delay. The phenomenon of Vanguarda Paulistana, an alternative musical stream from São Paulo, is still waiting to be discovered by an international audience. Its pioneer Itamar Assumpção (1949–2003), black musician and composer, did not live to see the appreciation it deserved, so it is the contemporary Brazilian music generation which is rediscovering his legacy. The third example in the present paper is a project called Music from Saharan Cell phones, the most extreme peak of a ‘desert blues’ trend. Will it make it across the borders of a cult ghetto?

Key words: Sugarman; Sixto Rodriguez; Itamar Assumpção; Brazil; alternative; São Paulo; the Sahara; desert blues; the Internet.